

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Овчарско-
кабларска клисура”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; изградом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Тренутна површина заштићених подручја је 678.237 ха или 7,66 % у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 18 паркова природе, 21 предела изузетних одлика, 70 резервата природе, 36 културно-историјских подручја, 315 споменика природе и 6 заштићених станишта.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога уредбе су у складу са:

Законом о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон)

Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон),

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10),

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС“, број 33/12),

Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС“, број 12/10), и

Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС“, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерна на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10 % до 2014. године, односно до 12 % до 2021. године

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Могући фактори угрожавања на подручју Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” пре свега су неконтролисана антропогене активности: – непланска, неконтролисана и прекомерна градња објеката, саобраћајне и друге инфраструктуре и деградирање простора, – неуважавање мера заштите природе приликом различитих

радова и активности на заштићеном подручју, планирање и реализација пројеката који нису у складу са концептом заштите, – неконтролисан развој туризма, сезонски прилив становника и повећана посета из оближњих туристичких центара и њихов негативан утицај (отпад, отпадне воде, бука и сл.), – загађење здраве хране неконтролисаним и нестручним употребом пестицида, вештачких ђубрива и других хемијских средстава у пољопривреди, – недовољни капацитети за решавање проблема у заштити, односно недовољно издвајање средстава за управљање заштићеним подручјем, – превага интереса инвеститора и тежња за брзом зарадом, на супрот заштити природних ресурса. Основни задатак у поступку заштите Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура”, али и у успешном спровођењу програма заштите, представља развијање свести јавности о изузетним природним вредностима овог подручја, и то не само унапређење свести локалног становништва као партнера у заштити, већ и свести јавности на најширем плану. Циљ је да заштићено подручје буде препознатљиво и конкурентно у националним и балканским оквирима, интегрисано са регионалним окружењем и атрактивно за инвестирање, са заштићеним и очуваним природним и културним наслеђем и животном средином, релативно равномерно развијеном и уређеном територијом.

5) Која промена се предлаже?

Овчарско-Кабларска клисура, са брдским залеђем две планине, специфична по геолошком, биолошком, предеоном и културном диверзитету, насељена је још од античког доба. Карактеристична је по својој функцији инфраструктурног повезивања централних и западних делова Србије и потенцијалима за развој различитих видова туризма. Просторни развој клисуре и планинског подручја, усмерава се бројним просторно- планским документима: Просторним планом Републике Србије (ППРС) 2010-2014-2020, Регионалним просторним планом (РПП) Златиборског и Моравичког округа, Просторним планом града (ППГ) Чачка, Просторним планом општине (ППО) Лучани и Планом генералне регулације (ПГР) за део насеља Овчар Бања на територији града Чачка, усвојеним 2013. године. У току су израде Просторног плана подручја посебне намене (ППППН) Предела изузетних одлика (ПИО) „Овчарско-Кабларска клисураи ПГР за део насеља Овчар Бања на територији општине Лучани. Поред општих принципа и циљева, ППРС 2010-2014-2020 је дефинисао основне циљеве развоја, коришћења и заштите природних ресурса, животне средине и очувања предела. За потребе израде ове студије, издвојени су неки од циљева који се у већој мери односе на подручје Овчарско – Кабларске клисуре: – у погледу коришћења подземних вода: планско и одрживо коришћење подземних вода уз адекватне мере заштите; за водоснабдевање и флаширање; као извора геотермалне енергије и за унапређење бањског туризма; – у области заштите и унапређења квалитета животне средине: заустављање даље деградације, превентивна заштита од свих планираних активности које могу угрозити постојећи квалитет природне и животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја; – у области заштите и одрживог коришћења природних ресурса: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела; развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације;

одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије; развој туризма и пољопривреде; повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе; – у области заштите и одрживог коришћења културног наслеђа: заштита, уређење и коришћење културног наслеђа као развојног ресурса тако да допринесе успостављању регионалног и локалног идентитета; – у области заштите и уређење предела: разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

Овчарско-Кабларско подручје препознато је као подручје интегралних природних и културних вредности за које је обавезна израда посебног пилот пројекта „Карактеризација предела”, као основа за заштиту, планирање и управљање њиховим развојем; – у области туризма: просторно-еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма, компромисним интегрисањем принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, заштите и уређења туристичких простора, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, просторно-еколошких и културних потреба националног и локалног нивоа, интереса тржишта и услова прекограничне и међународне сарадње. Према подели Србије на туристичке кластере датој у ППРС 2010-2014-2020 и РПП Златиборског и Моравичког округа, Овчарско-Кабларско подручје припада кластеру средишње и западне Србије, односно Моравичко-Драгачевском рејону са Голијом, где је главна туристичка понуда планирана у Чачанско-Драгачевском туристичком комплексу. Овчар Бања сврстана је у категорију осталих националних бањско туристичких места, и представља потенцијал развоја здравственог и wellness туризма. У бањи је могуће развити здравствени, рехабилитациони, излетнички, спортско - рекреативни туризам, а богата околина са изузетним пределима средишње Србије и манастирима Српске Свете горе омогућава развој верског, културолошког, манифестационог, ловног и др. туризма. Развој туристичких потенцијала у погледу планирања садржаја у простору клисуре огледа се у планирању: – подизања нивоа угоститељских услуга на целом подручју; – здравствено – лечилишних комплекса; – смештајних и пратећих туристичких капацитета; – туристичко - рекреативних садржаја са сеоским туризмом у оквиру породичних домаћинстава уз производњу здраве хране (етно и агротуризам); – санације и уређења заштићених културно-историјских урбаних, полуурбаних и руралних средина и споменика и стављање у функцију туризма и угоститељства; – објеката за ловни и риболовни туризам. Важећим ППР, планско подручје чачанског дела насеља Овчар Бања подељено је у три целине са следећих 7 зона: – зона бањско здравствених садржаја је намењена изградњи објеката бањског карактера у оквиру којих се могу организовати медицинско – рехабилитациони, терапеутско – релаксациони, смештајно туристичко – угоститељски и сл.садржаји; – зона туристичких садржаја је намењена изградњи искључиво објеката и капацитета туристичког карактера; – зона туристичко спортско – рекреационих садржаја је намењена изградњи објеката у функцији туризма, спорта и рекреације;¹⁶⁹ – зона спортско - рекреационих садржаја је намењена организацији спортско рекреативних површина на отвореном које могу пратити мањи

угоститељски објекти са пратећим садржајима у виду свлационица и санитарних чворова; – зона стамбено туристичких садржаја углавном подржава постојеће стамбене зоне које се овим планом задржавају а које у даљој реализацији треба да се трансформишу у објекте у функцији туризма; – зона пословања у функцији Хидроелектране је планирана на локацијама где тренутно егзистирају ови објекти и који треба да подрже функционисање Хидроелектране. Постојећи објекти се могу задржати или реконструисати у циљу побољшања услова коришћења; – зона манастирског комплекса овим концептом се у потпуности задржава и све интервенције на постојећим објектима као и градња се могу вршити у складу са потребама Српске православне цркве и уз поштовање Мера заштите споменика културе. За јавно грађевинско земљиште одређени су: коловози, тротоари и јавни паркинзи, пешачко бицикличке стазе, јавни платои, површина у функцији државног пута IА реда бр.4 (са тунелском обилазницом око насеља пуштеном у рад 2007. године), зона пружног појаса пруге Краљево-Ужице са железничком станицом која се повремено користи, зона комуналних садржаја, зона здравствених садржаја, гробље, зона пословања у функцији хидроелектране, зона јавног зеленила, зона водотока Западне Мораве и Бањског потока. Планом је предвиђено прикључење насеља на нови систем водоснабдевања Рзав, изградња фекалне канализације са прикључком на постројење за пречишћавање отпадних вода, реконструкција и осавремењавање објекта Здравственог центра „Драгиша Мишовић”, ископ новог бунара за коришћење термоминералне воде, а утврђена су и општа и посебна правила уређења и грађења у грађевинском подручју.

Реализацијом планских решења и пропозиција Просторног плана, омогућиће се дугорочна и одржива заштита природних вредности и културних добара, уз истовремени развој туризма и изградњу спортско-рекреативне и комуналне инфраструктуре, унапређење квалитета живљења локалног становништва стимулисањем постојећих и развојем нових делатности, институционално-организациона и управно-контролна подршка заштити подручја посебне намене.

б) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Сагласно Закону о заштити природе на основу изнетих природних и створених културних вредности и значаја са аспекта очувања репрезентативног примера пространог, хоризонталног, вијугавог и разгранатог подземног облика карстног рељефа развијеног у кречњацима палеозојске старости (карбон) на малом простору, као и на научној и стручној основи изнетој у Студији, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

Овчарско-Кабларска клисура представља маркантни рељеф клисурате, дубоко усечене моравске долине и репрезентативни укљештени меандри Западне Мораве, бројни објекти геонаслеђа, изванредна пејзажна разноликост, лепота и атрактивност, затим значајана специјска и екосистемска разноврсност живог света, заснована првенствено на разноликости и специфичности станишта рефугијалног карактера, присуство 51,96% од укупног броја регистрованих врста птица (356) у Србији, 864 биљних таксона, што представља четвртину од целокупне флоре Србије, 21 аутохтоних рецентних врста риба, присуство специфичних терцијарних реликата као и богато

културно-историјско и духовно наслеђе, Овчарско- Кабларску клисуру чини подручјем јединствене интеракције природних и културних вредности и несумљиво указује на оправданост њене заштите. Како је природно добро задржало својства која га сврставају у природна добра која испуњавају услове за заштиту, након извршене ревизије и усклађивањем акта о заштити са најновијом законском регулативом, припремљена је студија 2019. године.

Завод за заштиту природе Србије, Београд, је обавио ревизију заштићеног подручја и сходно одредбама члана 42. Закона о заштити природе, припремио је и доставио Министарству заштите животне средине Студију Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура”, као стручно-документациону основу за израду акта о проглашењу заштићеног подручја.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Предлог уредбе ће имати директан утицај на Град Чачак и Општине Лучани. Град Чачак и општина Лучани подручје Овчарско-Кабларске клисуре и околину виде као један од најзначајнијих потенцијала ширег подручја, не само на нивоу локалне самоуправе. На територијама обе општине интензивно се ради на дефинисању и усвајању просторно-планске документације која дефинише начине развоја и грађења на територији заштићеног подручја. То се најпре односи на планска решења нижег реда, као што су планови генералних и детаљних регулација за Овчар бању. У ширем контексту, пред усвајањем је и Просторни план подручја посебне намене ПИО „Овчарско-Кабларска клисура” (у даљем тексту: План) који у сарадњи са локалним самоуправама, али и свим заинтересованим странама реализује Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре уз стручну подршку Института за урбанизам и архитектуру. Завод за заштиту природе Србије је активно укључен у процес израде Плана. У поступку вредновања подручја и теренских истраживања ревизије студије заштите, град Чачак и општина Лучани су упознати у раним фазама истраживања о намерама за ревизију и проширење граница заштићеног подручја, за шта је исказан позитиван интерес. Посебан интерес локалне самоуправе имају у могућностима даљег развијања туризма у границама заштићеног подручја, с обзиром да је он у различитим типовима у мањем или већем обиму присутан у заштићеном подручју. Као посебан задатак се намеће усклађивање свих сектора у циљу развијања постојеће и будуће инфраструктуре и активности који су у складу са концептом заштите подручја, а који у смислу одрживог и мудрог коришћења простора унапређују укупну понуду и стање животне средине у заштићеном подручју.

Према попису из 2011. године, у девет насеља која су у границама заштићеног подручја или гравитирају ка истом је живело близу 2900 становника. Углавном доминира депопулација, што је последица ниског природног прираштаја и интензивних миграција ка већим урбаним центрима. Локално становништво у границама заштићеног подручја се углавном бави пољопривредном производњом, углавном традиционалном, мада се у већој мери у односу на ранији период користе хемијска средства и вештачка ђубрива. С обзиром да подручје ужива заштиту од 2000. године, значај очувања природних вредности је препознат код локалног становништва.

Углавном се то огледа у јачању и унапређењу туристичке понуде, како би се остварила одређена добит. Традиционални вид пољопривредне производње је пожељан као одрживи концепт пољопривредне производње и као такав треба и пожељан је да егзистира. Локално становништво се у мањем обиму укључује у сегменте заштите и очувања заштићеног простора, кроз активности управљача, што је неопходно унапредити и интензивирати.

Како је простор још од 2000. године вреднован и заштићен, бројне организације цивилног друштва имају интереса у виду укључивања и утицања на даљи концепт заштите и унапређења у различим сегментима у оквиру подручја. ОЦД се генерално могу поделити на заштитарске односно природњачке и организације типа спортских, туристичких, културних, верских и осталих. Од природњачких и заштитарских организација, свакако се по обиму радова и 162 активности истиче Друштво за заштиту и проучавање птица Србије са седиштем у Новом Саду, као и локална удружења попут друштва „Сове на опрезу” из Чачка. У свери планинарства, алпинизма и адреналинских спортова треба поменути КЕС „Армадило” из Чачка, чије је једна од активности и такмичење пењањем виа фератом на централној стени Каблара. Поред овог удружења, активности у оквиру организације параглајдинга на Овчару спроводи Параглајдинг клуб из Чачка. Свакако да деловање свих ових организација има одређене реперкусије на само заштићено подручје, са позитивним, а не тако често и негативним утицајем. Неопходна је синхронизација рада и усмеравање свих активности које воде искључиво унапређењу и одрживом коришћењу подручја, а никако угрожавању ресурса, станишта, врста и предеоних вредности.

Бањски туризам је недовољно развијен, упркос чињеници да је Овчар Бања добила статус бањског места 2011. године. У складу са капацитетима бањских ресурса и водног потенцијала који су присутни, неопходно је унапредити бањски систем и на одрживи начин управљати ресурсима које бања поседује.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно Законом о заштити природе прописано да се проглашење Предела изузетних одлика спроводи доношењем уредбе.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Категорија природног добра према класификацији националног законодавства
I категорија – заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја, на основу Закона о заштити природе.

Категорија природног добра према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN)

Категорија V – Заштићени предео (Protected landscape).

Категоријом V заштићених подручја представља подручје где је интеракција људи и природе временом произвела подручје посебних одлика са значајном еколошком, биолошком, културном и сценском вредношћу и где је очување интегритета те интеракције од кључног значаја за заштиту и одржавање подручја, као и са њим повезаних природних и осталих вредности. Првенствени циљ заштите у овој категорији заштићених подручја је заштита и одржавање значајних предела и природних и осталих вредности које су створене интеракцијама са људима путем традиционалних начина управљања и које су повезане са пределом.

IUCN листа националних паркова и заштићених подручја (United Nations List of National parks and Protected Areas): Не уписује се због мале површине (испод 100 ha).

Листа светске баштине (World Heritage List) и друге међународне листе: нема основа за предлагање.

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) ПИО „Овчарско-Кабларска клисура”, сврстава се у I категорију –односно изузетног значаја, на основу аутентичности, репрезентативности, пејзажне атрактивности и очуваности добра.

Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

У складу са тим, овом уредбом прописано је да се на Предео изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура”, примењују прописи о заштити природе.

Проглашењем заштите Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” обезбеђује се очување природних вредности које својим значајем заслужују статус репрезентативних примера геолошке и биолошке разноврсности на територији Републике Србије. Подручје клисуре одликује изузетно флористичко богатство и као таква представља један од центара разноврсних екосистема и вегетацијских серија од полидоминантних, преко осиромашених, реликтних заједница до заједница савремениог типа. Забележено је 864 биљна таксона од којих: 18 строго заштићених биљних врста, 43 ендемичне врсте и 47 реликтних врста што представља скоро четвртину од целокупне флоре Србије. Значај Овчарско–Кабларске клисуре, као рефугијално станиште ретких и реликтних биљних заједница, на националном нивоу огледа се у очувању и повећању генетског, специјског и екосистемског диверзитета. шибљачким формацијама, у храстовом или прелазном храстово-буковом појасу, представа јединствену вредност овог подручја. Њихова заступљеност нам указује на старо порекло вегетације чиме се практично могу окарактерисати као „сведоци вегетације каква је била у прошлости”. Терцијарни реликти који су саставни део вегетације Овчарско–Кабларске клисуре су: црни граб, граб, грабић, црни јасен, руј и др.

У оквиру граница истраживаног подручја регистровано је укупно 185 врста птица, што представља 51,96 % од укупног броја врста (356) регистрованих у Србији. Највећи део евидентираних врста птица (109) имају статус гнездарица, док је пет могућих/вероватних гнездарица и 11 ишчезлих гнездарица. Све то чини укупно 125 врста гнездарица подручја. У погледу заштите и очувања фауне сисара, поред богате фауне сисара представља комуникациони чвор за дисперзивна и миграторна кретања многих значајних врста у националним и међународним оквирима (вук, мрки медвед и др.). Од херпетофауне заступљено је 11 врста гмизаваца и 9 врста водоземаца од којих шест врста гмизаваца и осам врста водоземаца спадају у групу строго заштићених врста. Од посебног значаја за очување биолошке разноврсности ихтиофауне представљају строго заштићене врсте риба-вијуница, вијун и балкански вијун као и осталих 18 аутохтоних рецентних врста риба, од којих 14 има статус заштићених дивљих врста (поточна пастрмка, двопругаста уклија, деверика, буцов, мрена, поточна мрена, скобаљ, шаран, кркуша, гавчица, клен, сом, штука и греч). Регистровано је 95 врста дневних лептира, од чега је 15 строго заштићено на националном нивоу, док је 5 врста од европског значаја.

На подручју Овчарско-кабларске клисуре, налази се једанаест светиња од којих 9 активних манастира, једна црква на старом манастирском месту, црква-капела и збег црква-спомен костурница.

Подручје Овчарско-кабларске клисуре је еколошки значајно подручје на простору Републике Србије под редним бр. 37 – „Овчарско-кабларска клисура”, подручје које је идентификовано у оквиру међународне еколошке мреже Емералд (RS0000033), као и међународно и национално значајно подручје за птице (RS0311BA), услед присуства биљних и животињских врста од националног и међународног значаја и присуства заштите приоритетних типова станишта.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Општи циљ Републике Србије је да обезбеди систем за примену донетих закона у циљу заштите, управљања и унапређења стања заштићених подручја се заснива на успостављању ефикасне заштите постојећих заштићених подручја, повећању укупне површине под заштитом (у планском периоду до 2021. године до 12% територије Републике Србије), успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу НАТУРА 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручја која су обухваћена наведеним мрежама.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доведе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Циљ заштите Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” је заштита природних вредности простора Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“ и спада у зоне очуване природе. Квалитет животне средине на заштићеном природном добру је задовољавајући. Комбинованим деловањем природе и човека у последњих стотињак година дошло је до бројних измена па је овај предео претрпео значајне и видљиве трансформације. Од једног потпуно природног предела када је Овчарско-Кабларска клисура била практично непроходна и дуго се налазила изван животних токова, оснивањем монашких заједница почиње трансформација природног предела под утицајем човека, чиме добија прве елементе културног предела. Додатним људским активностима трансформација овог предела се наставила и даље, доносећи промене које су битније измениле карактер, намену и изглед подручја. Међутим, и поред великог антропогеног утицаја, очуване су темељне вредности Овчарско-Кабларске клисуре тј. њен маркантни ерозиони облик рељефа који одликује клисураста, дубоко усечена моравска долина са израженим укљештеним меандрима. Добро је очувана и биолошка разноврсност, као и разноврсност предеоних елемената овог подручја.

Доношењем уредбе остварује се низ позитивних ефеката у домену циљева утврђених Просторним планом Републике Србије, стратешким документима у области заштите природе, животне средине и одрживог развоја и међународним уговорима и програмима, а пре свега повећање површине заштићених подручја и заштита биодиверзитета и геодиверзитета, посебно еколошки значајних подручја.

Концепт заштите предела исказан је кроз режиме заштите и нема изразито конзервационистички приступ. Посета је могућа у свим деловима специјалног резервата природе. Уведене забране нису у конфликту са егзистенцијалним потребама локалног становништва, у погледу коришћења земљишта и других непокретности и изградње објеката. Такође, не постоји конфликт ни са значајним привредним пројектима и програмима развоја. Уредба треба да подстакне и омогући веће интересовање за научно-истраживачки и образовни рад и посету из рекреативних и општекултурних разлога. Такође, на заштићеном подручју дозвољене су и активности риболова. Режим заштите обавезује на очување квалитета вода и ефикасно управљање отпадом.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Предлогом уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из Прилога 2. питање 2.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На повећању укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије у планском периоду до 2021. године.

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „*status quo*” опција?

Узимајући у обзир значај локалитета, за остваривање циља разматране су опције да локалитет буде заштићен на локалном или републичком нивоу и на основу досадашњег искуства превагнуло је мишљење да треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „*status quo*” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима. У избору нивоа заштите, локални или републички, а на основу позитивног искуства са заштитом и очувањем сличних предела изузетних одлика донета је одлука о заштити којом се остварују општи и посебни циљеви.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Нису разматране јер су за постизање жељених промена прописане јасне процедуре.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Подстицајне мере за постизање посебног циља прописане су чл. 107. и 108. Закона о заштити природе.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Да, разматране су опције институцијално управљачко организационих мера, и имајући у виду постојеће стање, проблеме, очекиване активности на заштићеном подручју, постојеће имовинско правне односе, закључено је да је оптимално решење да за управљача буде одређено ЈУ „Туристичка организација Чачка” из Чачка. Од посебног је значаја чињеница да ово предузеће има велико искуство у управљању заштићеним подручјем, а поседује и кадровску, стручну и економску оспособљеност.

Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", бр. 85/09), разрађене су одредбе Закона о заштити природе којима је утврђено да управљач може бити правно лице, а у изузетним случајевима предузетник и физичко лице. Одредбама цитираног правилника утврђени су услови које управљач мора да испуњава у погледу стручне, кадровске и организационе оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја, да би му се заштићено природно добро поверило на старање.

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Није могуће.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу, у овом случају укључена је ЈУ „Туристичка организација Чачка” из Чачка, као управљач.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција постоје расположиви ресурси.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Процедура и услови за избор и дефинисање управљача заштићеног природног добра дефинисани су чланом 67, Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10). Одредбама овог члана одабир управљача врши надлежни државни орган који доноси акт о заштити а на основу предлога Завода.

За спровођење жељене промене и остварење утврђених циљева, као и на основу консултација са органима Града Чачка и општинске управе Лучани и ЈУ „Туристичка организација Чачка”, Завод је препоручио да се за Управљача Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура” одреди ЈУ „Туристичка организација Чачка” из Чачка. Управљач, односно кандидат испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини, а у складу са Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", број 85/09).

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” спроводи се према плану управљања који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. За спровођење ове уредбе у 2021. години, обезбеђена су средства у износу од 22.160.000,00 динара. У 2022. и наредним годинама финансијска средства ће бити планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

До доношења Плана управљања, у складу са чланом 54. Закона о заштити природе, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања, који

је дужан да донесе и достави министарству на сагласност у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које управљачи подnose на основу обавештења Министарства.

Предео изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура”, изабрана опција неће имати веће утицаје на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са чланом 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије; накнаде за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; и донација, поклона и помоћи, и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Спровођење Предлога уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Нема нових трошкова увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине обезбеђена су средства за суфинансирање програма управљања, а управљач ЈУ „Туристичка организација Чачка” има могућност да додатна средства обезбеди и из

сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи, као и других извора у складу са Законом.

б) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће проузроковати трошкове везане за управљање заштићеним подручјем управљачу- ЈУ „Туристичка организација Чачка”. Управљач је дужан да на прописан начин обележи Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” и његове спољне границе, најкасније у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, као и да заснује дигиталну базу података, односно изради софтвереско решење о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање за управљање Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да изврши упис делатности управљања заштићеним подручјем у складу са прописима којима се уређује класификација делатности и регистрација удружења у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

Активности на обележавању Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” и његове спољне границе, као и изради софтвереског решења о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” суфинансираће се из буџета Републике Србије за 2022. годину, док ће остале активности, као што је успостављање чуварске службе, бити обавеза управљача.

Потенцијалну корист могу имати власници земљишта и микропривреда, кроз партиципацију у добити од комерцијалног коришћења подручја природног добра, продају домаће пољопривредне производе и рукотворине посетиоцима, поспешивање читавог комплекса делатности које се могу организовати кроз: сакупљачке делатности (обука берача и прерађивача, услови организованог откупа производа и слика), занате и израду сувенира, производњу локалних производа (сира и качкавала и др.), домаћу радиност: (плетење, хеклање, везење, ткање), презентацију етносадржаја кроз угоститељство, музеологију, манифестациони туризам и друго.

Развој туризма омогућава атрактиван брдски амбијент са очуваном природном средином погодном за одмор, спорт и рекреацију. Активна заштита природног добра и

трајно коришћење простора мора бити заснована на принципима одрживог туризма. Неопходан је усмерен и плански развој простора, како би се омогућило очување природних ресурса, ограничила градња, очувала локална архитектура, обезбедили услови за производњу здраве хране и др.

Јединствено и атрактивно заштићено подручје, као фактор одрживог развоја ширег подручја, брендирање традиционалних пољопривредних производа по којима је овај крај познат и њихово пласирање на удаљена тржишта, с препознатљивим предзнаком заштићеног подручја, обнављање традиционалних заната и оживљавање сеоских домаћинстава и у вези с тим, обогаћивање туристичке понуде различитим садржајима сеоског и еко туризма, организован откуп лековитог биља, гљива и других производа у складу с прописаним контингентима, развој предузетништва, задржавање младих и повећање њихове запослености, обједињавање културолошког идентитета (културне манифестације и обичаји) са природним вредностима у јединствени појам (бренд) за промоцију заштите, приступ различитим развојним фондовима, реализација међународних пројеката заштите природе, веза са другим природним добрима.

Екосистемске услуге се групишу у четири групе услуга и то: услуге снабдевања (вода, храна и медицински ресурси-различите врсте биљака и гљива које обезбеђују лекове за многе здравствене тегобе), услуге регулисања (одржавање квалитета ваздуха и земљишта, спречавање поплава, контрола болести или опрашивање воћа и поврћа), услуге подршке (очување разноврсности дивљих врста биљака и животиња и обезбеђивање животног простора за њихов живот) и услуге културног значаја (укључују естетску вредност природе, инспирацију и духовно искуство везано за природно окружење, и разматрају могућности за развој туризма и рекреације.).

Заштићено подручје се наслања на територије једног града (Чачак) и једне општине (Лучани). Град Чачак и општина Лучани подручје Овчарско-кабларске клисуре и околину виде као један од најзначајнијих потенцијала ширег подручја, не само на нивоу локалне самоуправе. На територијама обе општине интензивно се ради на дефинисању и усвајању просторно-планске документације која дефинише начине развоја и грађења на територији заштићеног подручја. То се најпре односи на планска решења нижег реда, као што су планови генералних и детаљних регулација за Овчар бању. У ширем контексту, пред усвајањем је и Просторни план подручја посебне намене ПИО „Овчарско-кабларска клисура” који у сарадњи са локалним самоуправама, али и свим заинтересованим странама реализује Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре уз стручну подршку Института за урбанизам и архитектуру. Завод за заштиту природе Србије је активно укључен у процесу израде Плана. У поступку вредновања подручја и теренских истраживања ревизије студије заштите, град Чачак и општина Лучани су упознати у раним фазама истраживања о намерама за ревизију и проширење граница заштићеног подручја, за шта је исказан позитиван интерес. Посебан интерес локалне самоуправе имају у могућностима даљег развијања туризма у границама заштићеног подручја, с обзиром да је он у различитим типовима у мањем или већем обиму присутан у заштићеном подручју. Као посебан задатак се намеће усклађивање свих сектора у циљу развијања постојеће и будуће инфраструктуре и активности који су у складу са концептом заштите подручја, а који у смислу одрживог и мудрог коришћења простора унапређују укупну понуду и стање животне средине у заштићеном подручју.

Према попису из 2011. године, у девет насеља која су у границама заштићеног подручја или гравитирају ка истом је живело близу 2900 становника. Углавном доминира депопулација, што је последица ниског природног прираштаја и интензивних миграција ка већим урбаним центрима. Локално становништво у границама заштићеног подручја се углавном бави пољопривредном производњом, углавном традиционалном, мада се у већој мери у односу на ранији период користе хемијска средства и вештачка ђубрива. С обзиром да подручје ужива заштиту од 2000. године, значај очувања природних вредности је препознат код локалног становништва. Углавном се то огледа у јачању и унапређењу туристичке понуде, како би се остварила одређена добит. Традиционални вид пољопривредне производње је пожељан као одрживи концепт пољопривредне производње и као такав треба и пожељан је да егзистира. Локално становништво се у мањем обиму укључује у сегменте заштите и очувања заштићеног простора, кроз активности управљача, што је неопходно унапредити и интензивирати.

Како је простор још од 2000. године вреднован и заштићен, бројне организације цивилног друштва имају интереса у виду укључивања и утицања на даљи концепт заштите и унапређења у различитим сегментима у оквиру подручја. ОЦД се генерално могу поделити на заштитарске односно природњачке и организације типа спортских, туристичких, културних, верских и осталих. Од природњачких и заштитарских организација, свакако се по обиму радова и 162 активности истиче Друштво за заштиту и проучавање птица Србије са седиштем у Новом Саду, као и локална удружења попут друштва „Сове на опрезу” из Чачка. У свери планинарства, алпинизма и адреналинских спортова треба поменути КЕС „Армадило” из Чачка, чије је једна од активности и такмичење пењањем виа фератом на централној стени Каблара. Поред овог удружења, активности у оквиру организације параглајдинга на Овчару спроводи Параглајдинг клуб из Чачка. Свакако да деловање свих ових организација има одређене реперкусије на само заштићено подручје, са позитивним, а не тако често и негативним утицајем. Неопходна је синхронизација рада и усмеравање свих активности које воде искључиво унапређењу и одрживом коришћењу подручја, а никако угрожавању ресурса, станишта, врста и предеоних вредности.

Посетиоци заштићеног подручја су најчешће планинари, с обзиром на добро развијену мрежу планинарских стаза. Поред тога, постоји и бициклистичка стаза, као и стаза за даљинско јахање, па се одређен број посетилаца везује и за овакве видове коришћења подручја. Један део су посетиоци који захтевају специфичне услове за бављење неким спортским односно тзв. адреналним спортовима као што су пењање по стенама, алпинизам и спелеологија. Такве активности уколико нису контролисане и каналисане у смислу главног концепта заштите подручја могу имати мање или веће последице у заштићеном подручју. Најмасовније посете су свакако у облику верског туризма, где поклоници и верници, као и туристи, углавном домаћи и у последње време и инострани гости, посећују Овчарско-Кабларске светиње. Том приликом се бележе и најбројније посете, за поједине манастире и до 10000 туриста и верника годишње. Ово свакако представља најмасовнији, али не и агресивни вид туризма, који повољно утиче на развој подручја.

Формирањем ЈП „Србијашуме” и ГЈ „Овчар-каблар”, на коришћење је припала голијском шумском подручју са којом газдује ШГ „Голија” из Ивањице, односно ШУ

„Чачак” из Чачка. Прво уређивање шума за клисуру је извршено 1955. године, док је последње уређивање извршено 2013. године, а временски оквир израђене основе газдовања шумама је за период од 2014 – 2023. године. Укупна површина државних шума обухваћена је једном Газдинском јединицом „Овчар-Каблар”. Мању, али 163 подједнако важну површину унутар граница природног добра заузимају површине манастирских шума, чије уређивање је у току. Све активности у заштићеном подручју одвијају се на основу аката о проглашењу заштићеног подручја, законима и подзаконским актима који се односе на заштиту природе, као и са законским и планским документима у области шумарства који су генерално усаглашени са концептом очувања и унапређења заштићеног подручја.

С обзиром да је предео Овчарско-кабларске клисуре препознат и као Српска Света Гора, значајан чинилац у укупном предеону и културно-историјском обрасцу има сегмент културе, који спроводи и унапређује Завод за заштиту споменика културе са седиштем у Краљеву. Статус заштићених односно утврђених споменика културе, сходно Закону о заштити културних добара („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11-др. закон и 99/11-др. закон), имају четири манастира који су 1979. године („Службени гласник СРС“, 14/79) категорисани као непокретна културна добра од великог значаја, и то: манастир Благовештење и манастир Никоље заштићени 1950. године, манастир Свете Тројице под Овчаром, заштићен 1967. године и манастир Сретење под Овчаром, заштићен 1968. године. Такође, за споменик културе утврђен је и метох манастира Сретење у Паковраћу, са конаком и високом каменом оградом из 19. века (због чега се овај комплекс назива „Град”) и виноградом. Успешна сарадња се остварује и допуњује између сектора заштите природе и сектора културних, верских и историјских чинилаца. Готово потпуно се мере очувања Овчарско-кабларског простора ова два сектора поклапају и допуњују.

Системи инфраструктуре у оквиру заштићеног подручја могу се начелно поделити на неколико сектора. Најпре је важно поменути енергетски сектор са два енергетска и хидротехничка објекта за производњу електричне енергије (ХЕ „Међувршје” са капацитетом 9 MW и ХЕ „Овчар Бања” са капацитетом 8,8 MW) у надлежности ЈП „Електропривреда Србије”, огранак „Дринско-Лимске хидроелектране”, односно предузеће „Електроморава” из Чачка. У границама заштићеног подручја егзистира мрежа далеководна високонапонске и нисконапонске електроенергетске мреже са надземним армирано-бетонским и дрвеним стубовима, док је један мањи део подземно инсталиран. Такође, део чини и подземна гасна инфраструктура. Путну инфраструктуру чине путеви државни (око 36 km) и општински путеви (око 60 km). Железничку инфраструктуру чини активна регионална траса електрификоване деонице Сталаћ-Краљево-Чачак-Пожега.

Бањски туризам је недовољно развијен, упркос чињеници да је Овчар Бања добила статус бањског места 2011. године. У складу са капацитетима бањских ресурса и водног потенцијала који су присутни, неопходно је унапредити бањски систем и на одрживи начин управљати ресурсима које бања поседује.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабране опција не утичу на услове конкуренције.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Управљач је дужан да формира и организује рад чуварске и стручне службе у складу са Законом о заштити природе.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Изузетне природне вредности заштићеног подручја ПИО Овчарско-кабларска клисура” као и препознавање могућности и посвећеност Управљача за развој туризма, издвајају ово подручје као изузетан излетничко-едукативни и туристичко-рекреативни пункт, уз истовремено очување темељних природних вредности предела изузетних одлика.

Одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за економски развој локалне заједнице, пре свега у сектору туризма и пољопривреде. Кроз активирање локалних ресурса путем одговарајућег управљања природним вредностима подручја (земљиште, вода, биодиверзитет, геодиверзитет), заштита природе представља једну од кључних могућности за унапређење амбијенталних карактеристика подручја, чиме може да допринесе конкурентности и препознатљивости подручја.

Коришћење и посећивање заштићеног подручја дозвољено је свима под једнаким условима, у складу са Законом о заштити природе и актом о заштити тог природног добра. Ако би се коришћењем и посећивањем заштићеног подручја могла проузроковати опасност за његово очување, може се забранити или ограничити његово

коришћење и посећивање. Власник или корисник непокретности у заштићеном подручју дужан је да дозволи приступ одређеној природној вредности, ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима утврђеним актом о проглашењу заштићеног подручја. Власник непокретности у границама заштићеног подручја који намерава да прода непокретност, дужан је да ту непокретност прво понуди на продају органу који је донео акт о заштити то јест Републици Србији. Власник непокретности у границама заштићеног подручја дужан је да у понуди наведе цену и услове продаје.

Одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за економски развој локалне заједнице, пре свега у сектору туризма и пољопривреде. Кроз активирање локалних ресурса путем одговарајућег управљања природним вредностима подручја (земљиште, вода, биодиверзитет, геодиверзитет), заштита природе представља једну од кључних могућности за унапређење амбијенталних карактеристика подручја, чиме може да допринесе конкурентности и препознатљивости подручја. Осим очувања природе, ово подручје треба да има у будућности излетнички карактер, што значи да својим излетничко-туристичким и рекреативним потенцијалом треба да привуче значајнији број посетилаца.

Због природних, историјских и културних вредности подручје ПИО „Овчарско-кабларска клисура” и њено окружење су погодни за развој еко-туризма. Еко-туризам има за задатак да промовише како заштиту природних вредности, тако и да подпомогне развој локалних заједница. Поред социјално-економских користи за локалне становнике, еко-туризам има потенцијал да побољша еколошку свест и ставове локалних становника кроз укључивање и интеграцију локалних заједница у целом процесу развоја туризма. Еко-туризам је од кључне важности за постизање еколошких и социо-економских одрживости у заштићеним подручјима. Ова врста туризма пружа могућност за формирање породичних послова. Локална власт би требала да прошири своју листу туристичких потенцијала и заинтересованих субјеката, да укључе све чланове заједнице, са спремношћу и интересом да учествују у развоју туризма.

Основни задатак у поступку заштите Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“, али и у успешном спровођењу програма заштите, представља развијање свести јавности о изузетним природним вредностима овог подручја, и то не само унапређење свести локалног становништва као партнера у заштити, већ и свести јавности на најширем плану. Циљ је да заштићено подручје буде препознатљиво и конкурентно у националним и балканским оквирима, интегрисано са регионалним окружењем и атрактивно за инвестирање, са заштићеним и очуваним природним и културним наслеђем и животном средином, релативно равномерно развијеном и уређеном територијом.

Усклађивање потреба заштите, развоја и одрживог коришћења је неминовно и оно ће се реализовати са проглашењем новог акта о заштити, односно одређивањем Управљача, након чега следи доношење планских аката управљања природним добром. Просторни развој клисуре и планинског подручја, усмерава се бројним просторно-планским документима: Просторним планом Републике Србије (ППРС) 2010-2014-2020, Регионалним просторним планом (РПП) Златиборског и Моравичког округа, Просторним планом града (ППГ) Чачка, Просторним планом општине (ППО) Лучани и

Планом генералне регулације (ПГР) за део насеља Овчар Бања на територији града Чачка, усвојеним 2013. године. У току су израде Просторног плана подручја посебне намене (ПППН) Предела изузетних одлика (ПАО) „Овчарско-Кабларска клисура“ и ПГР за део насеља Овчар Бања на територији општине Лучани.

Поред општих принципа и циљева, ППРС 2010-2014-2020 је дефинисао основне циљеве развоја, коришћења и заштите природних ресурса, животне средине и очувања предела.

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

На подручју Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура“, прописани су режими заштите I, II и III степена. Површина Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“ је 4.910,8 ha, од чега је у државној својини 1.407,61 ha (28,66%), у приватној својини 2.826,29 ha (57,55%), у јавној својини 82,44 ha (1,7%) и у црквеној својини 593,47 ha (12,09%).

Подручја под режимом заштите I степена заузимају укупну површину од 8,47 ha (5,26% укупно заштићене површине). Налазе се два изолована локалитета унутар природног добра. Локалитети који су укључени у овај режим заштите означени су као: „Бањски поток“ и „Орлове стене“ на којима се примењује „строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очувања станишта и животних заједница у условима дивљине“.

Подручја под режимом заштите II степена заузимају укупну површину од 1.205,44 ha (55,22 % укупно заштићене површине). Налазе се четрнаест изолованих локалитета унутар природног добра. Локалитети који су укључени у овај режим заштите означени су као: „Оровица“, „Вјетрина“, „Чвркићи“, „Видово“, „Меандри“, „Каблар“, „Рид“, „Дуга коса“, „Овчар“, „Дебела гора“, „Свете Тројице“, „Дучаловићи“, „Бањски поток II“ и „Садљике“, у делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја. У овом режиму могу се остваривати управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација и екосистема.

Подручја под режимом заштите III степена заузимају укупну површину од 3.696,81 ha (28,66% укупно заштићене површине) и обухватају територију Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“ која није под режимима заштите I и II степена. Овај режим подразумева проактивну заштиту на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја.

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом по претходно прибављеним условима и мишљењу Завода за заштиту природе Србије.

На земљишту у приватној својини, утврђене заштитне мере су претежно у облику и на нивоу услова и правила која су одређена другим законима, тако да уредба не генерише посебне трошкове грађанима нити ће прописане заштитне мере

проузроковати штету већег обима коју је држава дужна да надокнади по основу Закона о заштити природе. Уредба подстиче могућности обезбеђења додатних прихода запошљавањем на пословима управљања, као и бављењем делатностима које се заснивају на производњи здраве – органске хране и одрживом туризму (екотуризам, спортско-рекреативни, излетнички, образовни, сеоски и транзитни) с обзиром на постојећи потенцијал овог подручја за развој истих.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама уређењем стаза и едукативних програма у складу са њиховим потребама, као и на становништво руралних средина којима се кроз јачање и унапређење туристичке понуде, продаје сувенира и локалних пољопривредних производа пружа могућност остваривања додатних прихода.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“ издвојене су посебне просторне целине са режимима заштите I, II и III степена, у складу са природним и створеним вредностима, антропогеним утицајима, потребним мерама за спровођење заштите и очувања, као и могућностима коришћења и развоја.

Режим заштите I степена – строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине. Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и чл. 5. и 6. уредбе, у режиму заштите I степена забрањује се и: сви радови и активности, осим научних истраживања и строго контролисаних активности усмерених ка очувању и унапређивању постојећег стања екосистема; коришћење природних ресурса и изградња објеката.

Режим заштите II степена - активна заштита, забрањује промену постојеће морфологије терена и измена хидродинамичких карактеристика и режима Западне Мораве и њених притока, као и сви други радови и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода, осим интервенција чишћења корита од траве и трске; употребу и кретање пловила без пратње чувара или сагласности управљача Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура”; употребу пловила (осим чуварске службе) на меандрима (Рапаиловача, Успеније и Међувршје) као акумулаци; извођење активности и сваке промене постојеће морфологије, поткопавање, засецање и сви други радови и интервенције који могу негативно утицати на објекте геонаслеђа; узимање фосилоносног материјала; извођење геофизичких истраживања хеликоптером; измена морфологије терена, односно извођење радова који би могли да униште или наруше геоморфолошке и хидролошке карактеристике подручја; улазак у спелеолошке објекте, пећине и јаме, без сагласности управљача Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” и у пратњи одговарајућег водича; ломљење, изношење и друго оштећивања пећинског накита; бацање смећа и отпада у јаме; хватање, узнемиравање, изношење и убијање пећинске фауне; активности које доводе до значајног узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул); уништавање гнезда птица; формирање мрциништа на подручју карстних седимената природног добра; постављање табли и других обавештења на стаблима; превођење вода и измена хидродинамичких карактеристика и режима потока и река, као и сви други радови и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода; промена намене водног земљишта; депоновање било каквог материјала на заштићеном подручју, у приобалном подручју Западне Мораве као и у јаругама и водотоцима у непосредној околини; руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађење земљишта и воде; извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити заштићено подручје и његова околина; повећање пољопривредног и ливадског земљишта сечом шуме; неконтролисано сакупљање лековитог биља; коришћење и уништавање строго заштићених врста биљака, животиња и гљива и предузимање активности којима би се могла угрозити њихова станишта; коришћење техничких средстава која могу оштетити или уништити примерке заштићених врста, односно њихова станишта и њихово сакупљање изван прописаног периода; промена вегетацијског састава без претходне сагласности надлежне установе заштите природе; кресање лисника за сточну храну, чиста сеча шума на нагибима, претерано оптерећење ливадско пашњачких површина, као и непланска градња шумских путева са меком подлогом, без одговарајућих евакуационих органа за падавинске воде (риголе и путни пропусти); уклањање крајречне вегетације, одлагање/уношење лишћа/лисне масе, грађевине, остатака стабала и другог материјала у речна корита; употреба свих недозвољених средстава за лов рибе (нпр. креч, хлор, конопља, експлозив, струја, мреже и др.) и лов рибе рукама; све радње и активности којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање; уређивање простора и/или извођење радова и активности који могу да наруше утврђена својства, статичку безбедност и намену објеката са статусом непокретних културних добара; остављање шумског отпада, насталог при санитарној сечи; камповање и ложење ватре, осим на местима која су за то предвиђена

Режим заштите III степена – проактивна заштита, забрањује радове и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела; промену намене површина која може имати утицај на темељне вредности природног добра; изградњу хидроенергетских објеката (брана – акумулација), укључујући и регулацију и преграђивање водотока, и то на водотоцима са изразито клисурастим и кањонским долинама; извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити заштићено подручје и његова околина; слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке; отварање нових мајдана техничког камена унутар заштићеног подручја, осим уколико се материјал таквих или сличних карактеристика не може наћи на подручју изван граница заштићеног подручја, или је тај материјал привременог карактера и просторно и временски строго ограничен, а користи се за побољшање услова живота локалне заједнице (изградња и одржавање локалних саобраћајница и сл.); експлоатација минералних сировина у зонама непосредне и уже заштите изворишта водоснабдевања, на подручјима или у близини подручја намењеног туризму, на подручју или у близини заштићене околине непокретних културних добара; индустријска и индивидуална експлоатација и искоришћавање минералних сировина (бигар, калцит и др.); пустошење и крчење шума, као и чиста сеча шума, која није планирана као редован вид обнављања шума; извођење радова на чистој сечи, пустошењу и крчењу шумског комплекса, као и свака непланска сеча и уништавање аутохтоних врста дрвећа и жбуња, осим узгојносанитарних радова и активности на очувању локалитета са реликтном шумском вегетацијом; сеча појединачних старих стабала, значајних дендрометријских карактеристика, значајних за очување биодиверзитета и културног наслеђа; уношење инвазивних и алохтоних врста флоре и фауне у природне екосистеме; уклањање аутохтоне вегетације; брање, ломљење, кидање и ископавање биљних врста у природним састојинама; сакупљање заштићених врста изван прописаног периода и коришћење техничких средстава која могу оштетити или уништити примерке заштићених врста, односно њихова станишта; узнемиравање фауне и сакупљање јаја; извођење радова који могу довести до уништавања или оштећивања објеката геонаслеђа; узимање фосилоносних материјала са геолошких профила; формирање пословно-радних зона и изградња привремених или сталних индустријских и привредних објеката који би својим погонима, експлоатацијом или отпадним материјама угрозили услове животне средине, амбијенталне карактеристике простора и/или непокретна културна добра; изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водотоке и земљиште.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну јер се на површини ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“ забрањује: извођење радова који негативно утичу на хидролошки режим природног добра и/или квалитет воде влажних станишта унутар заштићеног подручја, осим за водопривредне активности, у складу са циљевима заштите природе, проширење грађевинског подручја насеља, подизање

индустријских објеката, као и извођење радова који нарушавају еколошки или визуелни интегритет подручја, или су потенцијални извори повишеног нивоа буке, вибрација, осветљења и/или узнемиравања живог света, изградња ветрогенератора као и хемијско и физичко загађивање, отварање депонија, односно привремено и трајно одлагање свих врста отпадних материја, изузев привременог депоновања муља приликом радова на измуљивању водотока и канала.

Радови и активности у режиму I степена заштите ограничавају се на радове и активности на научна истраживања и праћење природних процеса; контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности; обележавање граница; спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност Министарства.

Радови и активности у режиму II степена заштите ограничавају се на извођење хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката; формирање шумских и пољопривредних монокултура; конверзију шумских површина; каптирање извора за потребе водоснабдевања постојећих домаћинстава; газдовање шумама и шумским земљиштима утврђеним у плановима и основама газдовања шумама, газдовање блиско природном, којим се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама; традиционално коришћење камена, глине и другог материјала за локалне потребе; сечу обнављања шума мањим интензитетом у више наврата; заштиту обале водотокова од флувијалне и површинске ерозије применом техничких, биотехничких и биолошких мера; чишћење корита водотокова од вегетације и наноса у циљу очувања пропусне моћи, а по потреби и продубљивање корита; изградњу објеката туристичког смештаја, угоститељства, туристичке инфраструктуре на изградњу мањих објеката за презентацију природних вредности или објеката у традиционалном стилу; изградњу објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и дивљачи у оквиру постојећих сеоских домаћинстава; у оквиру примене хемијских средстава, на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност министарства надлежног за послове животне средине; коришћење објеката геонаслеђа у научне и туристичке сврхе; дневни улов на највише 5 kg аутохтоних врста риба, а за поједине врсте риба и број примерака: младица—један комад, манић, поточна пастрмка, липљен, шаран, сом и смуђ—три комада збирно, скобаљ, мрена, клен и плотица, десет комада збирно; санитарни лов дивљачи и планско регулисање бројности популација ловних врста; изградњу подземних инфраструктурних водова.

Радови и активности у режиму III степена заштите ограничавају се на изградњу соларних електрана и електрана на био-гас; изградњу инфраструктурне мреже и инфраструктурних објеката у складу са одрживим коришћењем природних вредности и капацитета простора; изградњу складишта индустријске робе и грађевинског материјала; изградњу објеката - викендица; експлоатацију и примарну прераду минералних сировина, на удаљености која је већа од минимум 2 km од зоне I и II режима заштите; образовање објеката за управљање отпадом ограничава се на мање

објекте који служе за сакупљање, складиштење и третман неопасног отпада; изградњу насеља и ширење њихових грађевинских подручја у складу са планском документацијом; начин газдовања предвиђен и прописан посебним шумским основама за све газдинске јединице које су у заштићеном подручју; начин газдовања на површинама на којима се истраживањима потврди присуство строго заштићених дивљих биљних и животињских врста које су ретке и угрожене и за које су потребне додатне мере заштите; лов за потребе одржавања оптималне бројности и здравственог стања популације ловних врста; риболов се ограничава на рекреативни, санациони и научноистраживачки; дневни улов рибе за рекреативне риболовце ограничава се на највише 5 kg аутохтоних врста риба, а за поједине врсте и број примерака (нпр. за пастрмке и друге, дефинисане врсте- три комада збирно; за клена, заједно са другим врстама- десет комада збирно); примена хемијских средстава и других радова и активности који немају неповољан утицај на природне и друге вредности заштићеног подручја; складиштење/депоновање стајњака, осоке и других извора еутрофикације ограничава се на, за ту сврху предвиђене, прописно опремљене локације, које нису у контакту са подземним водама; инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе рекреације и туризма, образовног и научног рада, планинарских активности и друго; уређење и унапређење амбијенталне разноврсности и лепоте предела и високих квалитета елемената животне средине.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција не утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено подручје, подлежу процедури израде Студије процене утицаја и добијања сагласности у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка).

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом.

Чланом 8. предметне Уредбе прописано је да је „Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.“

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

У члану 8. Предлога уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Овчарско-кабларска клисура” за управљање се поверава Јавној установи „Туристичка организација Чачка” из Чачка.

Министарство је утврдило да предложени управљач у потпуности испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини.

Детаљне обавезе управљача прописане су чланом 68. Закона о заштити природе.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Чланом 67. Закона о заштити природе прописано је да „Заштићеним подручјем управља правно лице (у даљем тексту: управљач), које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.“

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно Министарства заштите животне средине, које у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обавља управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о заштити природе обавља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе јер сагласност на План управљања који доноси управљач на период од десет година као, Годишњи програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чувању заштићеног подручја и друга управљачка документа даје Министарство надлежно за послове заштите природе.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадња на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

Министарство надлежно за послове животне средине сваке године организује тематске семинаре за управљаче заштићених подручја, где се одређени проблеми анализирају кроз организовање радионица, трибина, презентација и др.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавни увид у Нацрт уредбе о проглашењу и студији заштите Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура” одржан је у трајању од 30 дана, од 24. децембра до 24. јануара 2021. године на сајту Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије. Због актуелне епидемиолошке ситуације и поштовања мера, јавни увид није одржан у просторијама Министарства и Завода. Јавни оглас објављен је 27. марта 2021. године у листу „Ало”.

Физичка и правна лица могу у току трајања јавног увида, закључно са 7. априлом 2021. године, доставити у писаној форми примедбе на документа о заштити Министарству заштите животне средине, поштом или на писарницу, са назнаком „ПИО „Овчарско-Кабларска клисура” – Јавна расправа о заштити”.

Јавна расправа и јавна презентација одржани су 7.4.2021. године, са почетком у 12⁰⁰ часова у скупштинској сали Градске управе Града Чачка, Жупана Страцимира бр.2.

На јавној расправи су учествовали су представници Министарства заштите животне средине, Градоначелник Чачка, представници Градске управе града Чачка, представници ТО Чачка, заменик председника општине Лучани, представници општине Лучани, представници планинарског друштва „Каблар” из Чачка, представници Параглајдинг клуба, Заинтересована физичка и правна лица.

Након поздравне речи градоначелника Чачка, Милуна Тодоровића, Александра Дошлић и Лидија Стевановић из Министарства заштите животне средине упознале су присутне са Нацртом уредбе која представља проширење већ заштићеног подручја.

Лидија Стевановић навела је разлоге стављања под заштиту овог подручја, истичући јединствено флористичко богатство, богатство врста птица, сисара, херпетофауне, ихтиофауне, дневних лептира, као и 11 светиња које се налазе на овом подручју. На овом подручју утврђују се режими I (локалитети Бањски поток и Орлове

стене- 8,47 ха), II (1205,44 ха) и III (3696,81 ха) степена заштите. Нацртом уредбе предложен је управљач Туристичка организација Чачка.

Александра Дошлић појаснила је досадашњу праксу присуства представника Завода за заштиту природе Србије, која је због епидемиолошке ситуације овог пута изостала, а услед техничких немогућности није обезбеђена онлајн презентација студије о заштити. Такође, осврнула се на значај Нацрта закона о изменама и допунама закона о заштити природе, којим се, између осталог, забрањује изградња МХЕ у свим заштићеним подручјима, који дефинише поступак оцене прихватљивости, а односи се на подручја еколошке мреже (по важећој уредби, сва заштићена подручја су делови еколошке мреже), чиме ће се за све радове и активности на подручјима еколошке мреже, а самим тим и на заштићеним подручјима, спроводити поступак оцене прихватљивости. Напоменула је и значај Предлога закона о обновљивим изворима енергије, где је постигнут договор са ресором енергетике, чиме је препознат негативан утицај МХЕ на заштићена подручја. Чланом 108. Нацрта закона о изменама и допунама закона о заштити природе дефинисани су потстицаји за локалне самоуправе у виду наменских трансфера за финансирање оних делатности који погодују заштити тог подручја на територији локалне самоуправе, првенствено инфраструктурних пројеката (путева, комуналне инфраструктуре, инфоцентра...).

Милош Јовичић, заменик председника општине Лучани изнео је жаљење што представници ове општине нису на време били упознати са увидом у нацрт уредбе и изнео примедбе на члан 8. уредбе, који се тиче предлога управљача заштићеног подручја, подсећајући да када је 2000. године Влада донела Уредбу о заштити ПИО „Овчарско-Кабларска клисура”, општина Лучани није имала кадровске могућности да буде управљач тог подручја, а да, како су се у међувремену стекли услови, и институционално и кадровски, предлаже да управљачи буду и ТО Чачак и ТО Драгачево, Гуча, с обзиром да се део заштићеног подручја налази и на територији њихове општине (преко 500 ха).

Објашњавајући процедуру промене управљача на основу досадашње праксе, Александра Дошлић појаснила је да у овом тренутку нема законске могућности да једним подручјем заједнички управља више управљача, те да се о томе може разматрати приликом израде новог закона о заштити природе, чије је доношење планирано за 2022. годину. А с обзиром да је досадашњи управљач своје обавезе обављао у законском року и у складу са законом, нема основа за његову промену. Нацртом закона о изменама и допунама закона о заштити природе, чланом 68.а је предвиђена обавеза управљача да формира Савет корисника, чиме ће се отворити могућност да све организације, месне заједнице и локалне самоуправе на територији заштићеног подручја, као корисници тог подручја, могу да дају своје предлоге и сугестије у току доношења управљачких аката, и тиме позитивно утичу на управљање заштићеним подручјем.

Војин Јаковљевић из ТО Чачак изнео је примедбе на превођење трећег у други степен заштите у новој уредби у односу на постојећу уредбу о заштити овог подручја, на подручју Међувршја, а односи се на језеро и околину, чиме се онемогућава одржавање пловног пута, што представља ограничење за кориснике викендица, и проблем приликом уклањања трске и траве. Забрана употребе пловила на меандрима Рафаиловача, Успеније и Међувршје представља проблем и корисницима имања на том

подручју, и ТО Чачак јер се туристичко разгледање катамаранима такође тиме онемогућава. Трећа примедба односи се на санитарни лов у близини манастира, чиме се угрожава мир манастира. Војин Јаковљевић затражио је појашњење због чега инфраструктурни водови морају да буду само подземни, а не и надземни, позивајући се на текст у студији, сматрајући да се не би угрожавале природне вредности подручја уколико би се омогућило постављање истих и изнад земље. Такође, изнео је бојазан да би се овим ограничењима и забранама негативно утицало на развој туризма. У свом обраћању предложио је брисање тачке 2. у уредби која се односи на радове и активности које се ограничавају у оквиру режима III степена заштите (изградња инфраструктурне мреже и инфраструктурних објеката) што, по његовим речима ограничава развој туризма.

Александра Дошлић појаснила је да ограничења не подразумевају забрану, већ да се одређене активности могу организовати уз спровођење процедура, у складу са Уредбом о режимима заштите, истичући да у заштићеним подручјима нема места развоју масовног туризма. Употреба и кретање пловила забрањује се без пратње чувара или сагласности управљача, што значи да је управљач дужан да о томе води рачуна у складу са својим надлежностима и надлежностима чуварске службе.

Вера Јаковљевић, начелник Градске управе за урбанизам града Чачка поставила је питања везана за могућности постављања плутајућих објеката на језеру у заштићеном подручју, као и за процедуре које је потребно том приликом испоштовати.

Милан Бојовић, помоћник градоначелника за област месне управе и инфраструктуре затражио је појашњење у вези могућности изградње инфраструктуре (првенствено путне до викендица и слично) у другом степену заштите, затим могућности укидања забране порибљавања инвазивним врстама риба (које у неким случајевима служе за регулисање пренамножености неких других врста риба), могућности изградње надземних водова (као што су далеководи), навео је и проблем продужења планинарских стаза (*via ferata*) у другој зони, за шта од стране локалне самоуправе постоји добра воља.

Представници Министарства у одговору на постављена питања истакли су да је приликом имплементације свих инфраструктурних пројеката потребно усклађивање са актом о проглашењу, Законом о заштити природе и просторно-планском документацијом, те да је обавеза прибављање сагласности Министарства и услова заштите природе, које издаје Завод за заштиту природе Србије. Такође, с обзиром да у II степену заштите нема грађевинског земљишта, градња није дозвољена свакако, а што се тиче градње у III степену заштите, није забрањена, већ ограничена, те да се, у складу са наведеним може градити, а самим тим и изградња путева, са становишта Министарства заштите животне средине. Уколико постоји проблем приликом добијања услова Завода, постоји могућност и жалбе другостепеном органу.

По питању порибљавања инвазивним врстама, потребна су додатна истраживања у складу са Законом о одрживом коришћењу рибљег фонда, о чему је управљач обавештен. Постоји могућност пројеката мониторинга врста ради добијања података о бројности и стању рибљег фонда, на основу чега се доносе даље мере по овом питању.

Александар Бараћ из планинарског друштва „Каблар” поставио је питање могућности продужења постојеће планинарске стазе *via ferata* (гвоздени пут-стаза

обезбеђена челичним сајлама причвршћеним за стенску масу ради безбедности пењача), чије продужење није могуће од стране Завода, који наводи да се тиме угрожавају одређене врсте фауне у периоду када би се радило на продужењу стазе, а друго питање односило се на изналажење решења за изградњу планинарских путева у другој зони (где по нацрту уредбе постоје ограничења). С тим у вези дат је предлог да се у другом степену избегну ограничења по питању изградње планинарских стаза, о чему ће Министарство добити званичан допис. На основу тога Александра Дошлић констатовала је да једини проблем може бити станиште заштићене врста, у том случају потребно је заобићи исто приликом трасирања стазе, а да све друго не би требало да представља проблем.

Милан Бојовић поменуо је велики значај планираног чишћења језера Међувршје, који већим делом спада у режим другог степена заштите, те да проблем може представљати сам муљ који се привремено мора негде одложити у обухвату заштићеног подручја, а да су нацртом уредбе такви радови забрањени. Договорено је да се та тачка још једном размотри, са предлогом да се из забрана преименује у ограничења, или пропише као привремена или периодична мера, да би се избегла процедура којом би Влада РС такву врсту пројекта прогласила за општи интерес.

Матија Недељковић истакао је проблем бесправно изграђених објеката који већ постоје у оквиру режима другог степена заштите. Александра Дошлић у одговору је истакла да је тај проблем у надлежности грађевинске и инспекције за заштиту животне средине. Представник ТО Чачак потврдио је постојање нелегалних објеката који на том подручју постоје још од пре 2000. године, то јест пре проглашења заштићеног подручја. С обзиром да то јесте препознато као проблем, управљач може доставити документацију о томе, што Министарство може проследити ресору грађевине. Лидија Стевановић истакла је да је, у складу са планским документима и условима завода, дозвољена изградња малих и у традиционалном стилу изграђених објеката.

Александра Дошлић захвалила је присутнима на конструктивној расправи и позвала је све заинтересоване стране да изнете примедбе и сугестије доставе министарству у што краћем року.

Јавна расправа завршена је у 14⁰⁰ часова.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Средства потребна за спровођење ове уредбе у 2021. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2021. годину („Службени гласник РС”, број 149/20) у износу од 22.160.000,00 динара

Финансијска средства потребна за спровођење ове уредбе у 2022. и 2023. години планираће се у оквиру лимита на размену Министарства заштите животне средине које ће Министарство финансија одредити у складу са билансним могућностима буџета Републике Србије.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.